

УДК 343.13:343.14:340.131.5

DOI 10.33244/2617-4154.2(23).2026.341-362

М. А. Погорецький,*доктор юридичних наук, професор,**член-кореспондент Національної академії правових наук України,**професор кафедри кримінального процесу та криміналістики**навчально-наукового інституту права,**перший проректор Київського національного університету**імені Тараса Шевченка***M. A. Pohoretskyi,***Doctor of Law, Professor,**Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine,**Professor at the Department of Criminal Procedure and Criminalistics,**Educational and Scientific Institute of Law,**First Vice-Rector of Taras Shevchenko National University of Kyiv**email: mykola.pohoretskyi@knu.ua***ORCID 0000-0003-0936-0929**

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ДОКАЗУВАННЯ: СТАНДАРТИ ДОКАЗОВОЇ ОБҐРУНТОВАНOSTI ТА ВИМОГИ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

MEASURES TO ENSURE CRIMINAL PROCEEDINGS IN THE SYSTEM OF CRIMINAL PROCEDURAL PROOF: STANDARDS OF EVIDENTIARY JUSTIFICATION AND REQUIREMENTS OF THE RULE OF LAW

У статті на основі авторської концепції кримінального процесуального доказування досліджено місце заходів забезпечення кримінального провадження в системі засобів доказування та вимоги верховенства права до їхнього застосування. Обґрунтовано, що ці заходи мають самостійну забезпечувальну правову природу. Їхнє внесення до системи засобів доказування в широкому розумінні є функціональним: застосуванню заходу

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

© Погорецький М. А., 2026

передуює доказове обґрунтування, а його реалізація може створювати умови для одержання, збереження, перевірки або використання доказової інформації. Водночас не кожний захід у кожному провадженні виконує доказово-забезпечувальну функцію.

Уточнено співвідношення правової, фактичної та доказової підстав застосування заходу. Правову підставу становлять норми, що визначають допустимість, мету, компетенцію, процедуру й межі втручання; судовою ухвалою є індивідуальною формою дозволу на його реалізацію, але не передумовою власного постановлення. Стандарт доказування визначено як поріг переконливості щодо окремої тези, а стандарт доказової обґрунтованості – як комплекс вимог до якості доказової основи, логіки аргументації, розподілу тягаря, судової перевірки та мотивування. Пропорційність розглянуто як самостійний правовий тест, що спирається на доведені факти, а не як властивість доказів.

Обґрунтовано покладення тягаря обґрунтування на ініціатора заходу й неприпустимість усунення судом істотних прогалин його позиції. Процесуальна активність слідчого судді або суду має полягати в змістовній перевірці поданих доказів, а не у формуванні нової фактичної підстави замість сторони. Встановлено, що зі зростанням інтенсивності та тривалості правообмеження мають посилюватися конкретність доказів, глибина перевірки й деталізація мотивів, хоча встановлений законом поріг доказування не змінюється довільно. Запропоновано семиелементний тест правової та доказової перевірки заходів і уточнено його застосування в провадженні *in absentia* та під час використання даних у цифровій формі.

Ключові слова: верховенство права, кримінальне процесуальне доказування, заходи забезпечення кримінального провадження, засоби доказування, стандарт доказування, стандарт доказової обґрунтованості, доказова основа процесуального рішення, судовий контроль, тягар доказування, пропорційність, цифрова форма доказової інформації, *in absentia*.

Based on the author's concept of criminal procedural proof, the article examines the place of measures to ensure criminal proceedings within the system of means of proof and the rule-of-law requirements governing their application. It is substantiated that these measures have an independent legal nature aimed at ensuring the proper conduct of criminal proceedings. Their inclusion in the system of means of proof in the broad sense is functional: the application of a measure must be preceded by evidentiary justification, while its implementation may create conditions for obtaining, preserving, examining, or using evidentiary information. At the same time, not every measure performs an evidence-facilitating function in every criminal proceeding.

The relationship between the legal, factual, and evidentiary grounds for applying such measures is clarified. The legal grounds consist of the rules determining the permissibility, purpose, competence, procedure, and limits of interference. A judicial ruling constitutes an individual form of authorisation for the implementation of a measure, but cannot serve as a prerequisite for its own adoption. The standard of proof is defined as the threshold of persuasiveness concerning a particular proposition, whereas the standard of evidentiary justification is understood as a set of requirements relating to the quality of the evidentiary

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

basis, the logic of argumentation, the allocation of the burden of proof, judicial scrutiny, and the reasoning of a decision. Proportionality is regarded as an independent legal test based on established facts rather than as a characteristic of evidence.

It is substantiated that the burden of justification rests with the party initiating the measure and that the court must not remedy substantial deficiencies in that party's position. The procedural activity of an investigating judge or court should consist in a substantive examination of the evidence submitted rather than in constructing a new factual basis in place of the party concerned. It is established that, as the intensity and duration of restrictions on rights increase, the specificity of the evidence, the depth of judicial scrutiny, and the detail of the reasoning must also increase, although the statutory standard of proof may not be altered arbitrarily. A seven-element test for the legal and evidentiary review of such measures is proposed, and its application in *in absentia* proceedings and in the use of data in digital form is clarified.

Keywords: rule of law, criminal procedural proof, measures to ensure criminal proceedings, means of proof, standard of proof, standard of evidentiary justification, evidentiary basis of a procedural decision, judicial review, burden of proof, proportionality, digital form of evidentiary information, *in absentia*.

Постановка проблеми. Заходи забезпечення кримінального провадження створюють умови для належного перебігу досудового розслідування й судового провадження, виконання процесуальних обов'язків, збереження доказової інформації та реалізації ухвалених рішень. Водночас значна частина цих заходів пов'язана з обмеженням свободи, власності, приватності, професійної діяльності чи інших прав людини. Тому їхня правомірність не вичерпується формальним дотриманням процедури: потрібні законна мета, конкретна фактична потреба, достатня доказова основа, придатність і пропорційність втручання.

У доктрині заходи забезпечення традиційно аналізуються як інститут процесуального примусу або організаційний механізм досягнення дієвості провадження. Менш розробленими залишаються їхній функціональний зв'язок із доказуванням, розмежування правової, фактичної та доказової підстав, співвідношення стандарту доказування із ширшими вимогами до обґрунтованості рішення, а також межі судової активності. Невизначеність цих питань сприяє шаблонним клопотанням і ухвалам, у яких конкретні факти замінюються тяжкістю обвинувачення, припущеннями або загальними посиленнями на інтереси розслідування.

Воєнний стан і провадження за відсутності особи загострюють зазначені ризики, але не змінюють основної логіки: кожне правообмежувальне рішення повинно мати власний локальний предмет обґрунтування. Підстави спеціального досудового чи судового провадження, заочного розгляду клопотання про запобіжний захід, арешту майна або тимчасового доступу не можуть підміняти одна одну. Надзвичайні умови виправдовують лише ті процесуальні відступи, які прямо передбачені законом, є вагомими та супроводжуються ефективними компенсаторними гарантіями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Правову природу, систему, підстави і порядок застосування заходів забезпечення, предмет розгляду відповідних клопотань та

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

окремі види процесуального примусу досліджено в працях І. В. Гловюк, В. А. Завтура, Ю. В. Лук'яненка, О. О. Юхна, О. Мироненко, В. Т. Нора, М. І. Шевчука, М. А. Макарова та В. І. Фаринника [4; 5; 18–20; 31–33; 35; 60]. Ці праці створюють належну основу для аналізу судового контролю, але не вичерпують питання про місце заходів у функціональній системі доказування.

Теорію доказів, структуру кримінального процесуального доказування, засоби отримання й використання доказової інформації та стандарти доведеності розроблено Р. Ш. Бабанли, М. В. Сіроткіною, В. В. Вапнярчуком, Ю. М. Грошевим, С. М. Стахівським, М. Є. Шумилом та автором цієї статті [1; 2; 9; 10; 37–48; 63; 64]. Особливе значення мають положення про двоелементну зовнішню структуру доказування – отримання й використання доказів, а також про відмінність між процесуальною дією, доказом і логіко-правовим обґрунтуванням рішення.

Верховенство права, правову визначеність, заборону свавілля, пропорційність і галузеві прояви цих вимог досліджено у вітчизняній доктрині й документах Венеційської комісії [3; 6–8; 11; 12; 14–17; 24; 26; 27; 29; 30; 34; 49; 56–58; 61; 62]. Зазначені джерела дають підстави розглядати верховенство права не як декларативне посилання, а як систему критеріїв, за якими перевіряються законність, передбачуваність, потреба, пропорційність і контрольованість владного втручання.

Проблематику *in absentia*, належного повідомлення, права бути заслуханим, ефективності захисту та повторного розгляду висвітлено в Директиві (ЄС) 2016/343, працях О. В. Калінікіної, Л. С. Кульчак, Є. М. Пеліхоса, А. О. Тимофєєва та практиці Європейського суду з прав людини [13; 21–23; 28; 36; 50–55; 59]. Цей масив джерел важливий для перевірки окремої тези статті: факт, релевантний для переходу до спеціального порядку, не набуває автоматично доказової сили щодо підстав іншого правообмежувального рішення.

Отже, наукова прогалина полягає не у відсутності досліджень окремих заходів або загальних стандартів доказування, а в браку цілісної моделі, яка розмежовує епістемічний поріг, якість доказової основи та правовий тест пропорційності. Метою статті є уточнення місця заходів забезпечення в системі кримінального процесуального доказування, визначення структури їхньої правової та доказової обґрунтованості й формулювання практичного алгоритму судової перевірки.

Наукова новизна запропонованого підходу полягає в трьох уточненнях. По-перше, функціональне внесення заходів до широкої системи доказування не поширюється автоматично на кожний їхній вид і випадок застосування. По-друге, стандарт доказової обґрунтованості відмежовується як комплекс вимог до аргументації, але не поглинає пропорційність та інші самостійні правові тести. По-третє, активність суду розглядається як інструмент перевірки сторін, а не як підстава для усунення недоведеності клопотання.

Мета статті – обґрунтувати місце заходів забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування та визначити стандарти їхньої доказової обґрунтованості відповідно до вимог верховенства права. **Завдання статті** – розкрити доказове значення заходів забезпечення кримінального провадження; визначити зміст і рівні стандартів їхнього обґрунтування; з'ясувати вимоги законності, потреби, пропорційності та судового контролю; сформулювати пропозиції щодо вдосконалення правозастосовної практики.

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

Методи дослідження. Застосовано системно-структурний і функціональний методи для визначення місця заходів забезпечення в механізмі доказування; формально-юридичний і герменевтичний – для аналізу Конституції України, КПК України, Конвенції та актів судової практики; порівняльно-правовий – для співвіднесення національного регулювання з європейськими гарантіями; методи аналізу, синтезу й правового моделювання – для розмежування видів підстав, стандартів і побудови єдиного тесту перевірки. Судові рішення використано як нормативно значущі мікрокейси, а не як підставу для статистичних узагальнень.

Виклад основного матеріалу. *Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування.* Відповідно до ст. 131 КПК України заходи забезпечення застосовуються для досягнення дієвості кримінального провадження й охоплюють різноманітні інструменти – від виклику й тимчасового доступу до затримання та запобіжних заходів [25]. Їхньою спільною ознакою є не обов'язково примус, а спеціальна забезпечувальна мета. Одні заходи мають переважно організаційний характер, інші – превентивний, майновий або правообмежувальний; доказово-забезпечувальна функція виявляється лише там і тією мірою, де захід реально сприяє отриманню, збереженню, перевірці чи використанню доказової інформації [4; 19; 60].

Різноманітність системи ст. 131 КПК України не дає змогу будувати єдину характеристику виключно навколо державного примусу. Виклик, грошове стягнення, відсторонення від посади, тимчасовий доступ, арешт майна, затримання й запобіжні заходи відрізняються за метою, суб'єктами, порядком ініціювання та інтенсивністю втручання. Тому наукова класифікація має враховувати щонайменше організаційну, превентивну, виконавчу, майново-забезпечувальну й доказово-забезпечувальну функції. Саме функціональна, а не лише примусова ознака пояснює, чому до одного розділу Кодексу віднесено інструменти з настільки різним змістом [4; 19; 31; 60].

Функції одного заходу можуть поєднуватися. Арешт майна одночасно обмежує власника, охороняє майновий об'єкт і може забезпечувати збереження речового доказу; запобіжний захід забезпечує належну поведінку та може опосередковано захищати доказування від незаконного впливу; тимчасове обмеження спеціального права переважно нейтралізує ризик повторної протиправної поведінки. Тому класифікація має виходити з безпосередньої мети конкретного рішення, а не з абстрактної властивості інституту загалом.

Тому твердження про належність заходів забезпечення до системи засобів доказування потребує двох застережень. По-перше, йдеться про широке функціональне розуміння засобів доказування, а не про ототожнення заходу з процесуальним джерелом доказу. По-друге, участь конкретного заходу в доказовій діяльності залежить від його мети та фактичного використання в провадженні. Наприклад, привід може забезпечити участь носія відомостей у процесуальній дії, але сам собою не створює доказу; арешт майна може зберегти речовий доказ, проте може застосовуватися й для забезпечення конфіскації або цивільного позову.

У розробленій автором концепції доказування є практичною, пізнавальною, правовою та розумовою діяльністю сторін, зовнішню структуру якої утворюють отримання й використання доказів [39; 44; 48]. У широкій системі засобів цієї діяльності можна

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

розрізняти: процесуальні дії, за допомогою яких створюються або перевіряються джерела доказової інформації; заходи забезпечення, що формують відповідні правові чи організаційні умови; та докази, якими обґрунтовуються фактичні й правові висновки [9; 10; 63; 64].

Широке розуміння засобів доказування не скасовує вузького. У вузькому значенні доказами є інформаційно-процесуальні засоби обґрунтування, а процесуальні дії – визначені законом способи отримання або перевірки доказової інформації. Заходи забезпечення посідають проміжне функціональне місце: вони можуть передувати отриманню доказу, охороняти його джерело, забезпечувати участь носія інформації або створювати умови для подальшого оцінювання. Таке розмежування запобігає термінологічній підміні, за якої будь-яку процесуальну активність починають називати доказом або способом доказування.

Захід забезпечення не є доказом. За ст. 84 КПК України, доказами є фактичні дані, отримані у встановленому Кодексом порядку, на підставі яких уповноважені суб'єкти встановлюють обставини провадження [25]. Ухвала про арешт майна, застосування приводу чи тимчасового доступу є процесуальним актом, а не інформаційною підставою висновку про винуватість. Доказового значення можуть набути речі, документи або дані, отримані чи збережені завдяки заходу, якщо їхнє процесуальне походження та властивості відповідають вимогам закону [38; 63].

Захід забезпечення також нетотожний слідчій (розшуковій) дії. Безпосередня мета останньої, відповідно до ст. 223 КПК України, – отримання або перевірка доказів, тоді як загальною метою заходів є дієвість провадження [25]. Водночас це розмежування не означає, що тимчасовий доступ лише фізично наближає орган розслідування до носія, але ніколи не бере участі в отриманні доказу. Виконання ухвали може безпосередньо забезпечити одержання документа чи речі; однак доказом є не сам дозвіл і не факт доступу, а належно отриманий об'єкт та відомості, що містяться в ньому.

Тимчасовий доступ є показовим «прикордонним» інститутом. Законодавець класифікує його як захід забезпечення, але практичний результат нерідко полягає в одержанні носія відомостей. Звідси випливає подвійна вимога: по-перше, довести передумови самого доступу; по-друге, після виконання ухвали належно зафіксувати походження, зміст і стан отриманого об'єкта. Наявність судового дозволу не усуває подальшої перевірки допустимості, а порушення меж ухвали може впливати на можливість використання результату в доказуванні.

Особливо виразно ця відмінність проявляється щодо комп'ютерних даних. Стаття 99 КПК України відносить матеріали, у яких зафіксовано відомості за допомогою електронних та інших носіїв, до документів, а належно виготовлені копії комп'ютерних даних у передбачених законом випадках визнає оригіналом [25]. Отже, цифрова форма не утворює окремого процесуального джерела. Вилучення пристрою чи отримання доступу до облікового запису не доводить автоматично походження, авторство, цілісність і контекст даних; ці характеристики підлягають самостійній перевірці [40].

Аналогічна логіка стосується відомостей, здобутих у межах оперативно-розшукової діяльності. Їхня інформаційна цінність не надає автоматично статусу доказу: потрібно встановити передбачений законом спосіб введення відповідних даних у кримінальне

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

провадження, можливість перевірки джерела та дотримання прав учасників [64]. Це важливо для клопотань про заходи забезпечення, де оперативна інформація іноді використовується як коротке пояснення ризику без розкриття фактичних даних, достатніх для незалежного судового оцінювання.

Попередній зв'язок заходу з доказуванням полягає в тому, що його застосування має бути обґрунтоване до втручання. Частина шоста ст. 132 КПК України вимагає від сторін подати докази обставин, на які вони посилаються, а частина третя покладає на слідчого, дізнавача або прокурора обов'язок довести обґрунтовану підозру, виправданість ступеня втручання та здатність заходу виконати заявлене завдання [25]. Тому загальне посилання на «матеріали провадження» не замінює вказівки, який доказ підтверджує конкретну передумову заходу.

Належне клопотання повинно містити не лише перелік додатків, а доказову матрицю: обов'язкова передумова – фактичне твердження – доказ – висновок про його значення. Такий спосіб викладення дає змогу відрізнити доказ від фону справи, виявити прогалини й запобігти подвійним висновкам з одного факту. Наприклад, суворість можливого покарання може враховуватися під час оцінювання ризику переховування, але сама собою не доводить ні наміру ухилятися, ні недостатності м'якшого заходу.

Формула «докази та інші допустимі матеріали» може використовуватися лише з урахуванням конкретної процедури. Загальне правило ст. 132 свідчить саме про докази; окремі положення КПК України дають змогу досліджувати також матеріали, зміст яких визначається відповідною процедурою. Зниження вимог до процесуального походження інформації лише через проміжний характер рішення є неприпустимим. Відмінність від доказування винуватості полягає в локальному предметі та порозі переконливості, а не в дозволі використовувати інформацію невідомого походження.

Наступний зв'язок виникає тоді, коли застосований захід створює умови для подальшої доказової діяльності. Тимчасовий доступ може забезпечити одержання документа; арешт майна – збереження об'єкта; виклик і привід – участь особи в слідчій або судовій дії; запобіжний захід – недопущення впливу на свідка чи знищення речей. Цей результат не є автоматичним і універсальним: у кожному випадку потрібно встановити, чи був обраний захід придатним саме для доказово значущої мети та чи не вийшло втручання за її межі.

Варто також відрізнити причинно зумовлений доказовий результат від випадкового отримання інформації. Якщо захід застосовано для забезпечення явки, а під час виконання виявлено інші відомості, це не змінює первинної мети заходу й не легалізує вихід за встановлені межі. Доказове використання побічно одержаної інформації потребує окремого оцінювання законності її виявлення, фіксації та допустимості.

Розподіл процесуальних функцій впливає з характеру такого обґрунтування. Ініціатор формулює фактичні твердження, подає докази й пояснює, чому потрібний саме обраний захід. Інша сторона має право спростовувати належність, допустимість, достовірність і достатність доказів та пропонувати менш обтяжливу альтернативу. Слідчий суддя або суд забезпечує змагальність і самостійно перевіряє доводи, однак не повинен замість ініціатора конструювати відсутній ризик чи відшукувати нову фактичну підставу [32; 42; 47].

Змагальність передбачає не симетричний обов'язок сторін довести протилежні тези, а рівну процесуальну можливість представляти й оспорювати матеріал. Якщо держава ініціює втручання, саме вона несе первинний позитивний тягар. Захист може обмежитися вказівкою на прогалину, суперечність або альтернативне пояснення; від нього не можна вимагати доведення негативного факту, доки обвинувачення не сформувало достатню основу. Водночас, посилаючись на власні позитивні обставини, захист подає докази на загальних засадах [25; 42].

Це не означає пасивності суду. КПК України в спеціальних процедурах дає змогу ставити запитання, заслуховувати свідків, досліджувати матеріали та з'ясовувати суперечності. Така активність спрямована на перевірку вже заявленої підстави, а не на перенесення тягаря обґрунтування з ініціатора на суд. Межа проходить там, де перевірка перетворюється на створення іншої версії клопотання, якої сторона не формулювала й щодо якої опонент не мав можливості заперечити.

Провадження *in absentia* демонструє практичне значення цього розмежування. Спеціальне досудове розслідування та спеціальне судове провадження є особливими порядками, а не заходами забезпечення. Їхні підстави не замінюють підстав тримання під вартою, арешту майна чи іншого втручання. Один і той самий факт, наприклад перебування особи на тимчасово окупованій території або міжнародний розшук, може бути релевантним для кількох рішень, але його юридична функція й достатність мають визначатися окремо [13; 21–23; 36; 51; 55; 59].

Підстави та стандарт доказової обґрунтованості застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Кожне рішення про застосування заходу має локальний предмет доказового обґрунтування – сукупність обставин, без установлення яких конкретне клопотання не може бути задоволене. Цей предмет формується поєднанням загальних вимог ст. 132 КПК України зі спеціальними умовами відповідного заходу. Для запобіжного заходу він охоплює, зокрема, обґрунтовану підозру, один або кілька ризиків і недостатність м'якших заходів; для арешту майна – законну мету, зв'язок майна з нею та передбачені законом ризики; для тимчасового доступу – значення речей або документів та інші спеціальні передумови [4; 19; 25].

Локальний предмет не є частиною ст. 91 КПК України в суто арифметичному сенсі. Він формується для конкретного проміжного рішення й може охоплювати факти, які не вирішують питання про подію чи винуватість, але визначають допустимість процесуального втручання: належність майна певній особі, доступ до службових повноважень, можливість знищення документа, реальність впливу на свідка, строк існування ризику. Суд не повинен переходити до остаточного оцінювання обвинувачення, однак зобов'язаний установити всі передумови, без яких захід не допускається.

Зміст локального предмета повинен формулюватися максимально операційно. Для тимчасового доступу це, зокрема, індивідуалізація речей або документів, їхнє значення, володілець і передбачені законом умови вилучення; для арешту майна – конкретна мета з переліку ст. 170 КПК України, зв'язок об'єкта з цією метою та ризик втрати, пошкодження чи відчуження; для відсторонення від посади – можливість використання повноважень для протидії провадженню. Така деталізація не замінює спеціальних норм, а робить їх доказово застосовними.

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

У межах цього предмета доцільно розрізняти правову, фактичну та доказову підстави. Правова підстава – це сукупність чинних норм, які дозволяють відповідний вид втручання, визначають компетенцію, мету, процедуру, межі та строк. Ухвала слідчого судді або суду є індивідуальним дозволом і процесуальною формою реалізації владного повноваження, але не може вважатися передумовою власного постановлення. Інакше виникає логічне коло: рішення нібито обґрунтовується самим собою.

Фактична підстава – конкретні, актуальні й індивідуалізовані обставини, які роблять захід потрібним для досягнення законної мети. Тяжкість правопорушення не тотожна ризику переховування; процесуальний статус не доводить потреби у відстороненні від посади; можливість відчуження майна не впливає автоматично з відкриття провадження. Потрібен причинний зв'язок між установленими фактами, заявленою загрозою та здатністю обраного заходу її нейтралізувати [35; 45; 50; 52; 53].

Фактична підстава має часовий вимір. Ризик, який був реальним на момент першого клопотання, може зменшитися після допиту ключових свідків, вилучення документів, зміни посади або спливу значного часу. Тому актуальність є не факультативною властивістю, а умовою обґрунтованості. Для продовження заходу недостатньо повторити первинні обставини; потрібно показати, що вони зберігають причинний зв'язок із метою втручання на момент нового розгляду [46; 50; 57].

Доказова підстава – сукупність доказів у випадках, прямо передбачених КПК України, інших матеріалів, якими підтверджуються фактичні передумови заходу. Вона не збігається з фактичною підставою: обставина може існувати в реальності, але залишатися недоведеною в процесі; навпаки, поданий матеріал може бути справжнім, але нерелевантним до конкретної передумови. Правова норма відповідає на запитання «чи дозволено», факт – «чому потрібно», доказ – «чим це підтверджено».

Розмежування трьох підстав дає змогу типологізувати дефекти рішення. Відсутність нормативної компетенції породжує незаконність незалежно від сили доказів; відсутність реальної потреби робить захід невинуватим навіть за формально правильною процедури; слабкість або недопустимість доказів означає недоведеність фактичної потреби. Ці дефекти невзаємозамінні. Суд не може компенсувати відсутність одного елементу посиленням на вагомість іншого, а мотивувальна частина повинна чітко показувати, який саме елемент перевірено.

Стандарт доказування є порогом переконливості, потрібним для визнання окремої юридично значущої тези, доведеною на певному етапі. Він відрізняється від переліку властивостей доказів і від загальної законності процедури. Обґрунтована підозра не вимагає доведення винуватості поза розумним сумнівом, але повинна спиратися на факти, здатні переконати об'єктивного спостерігача в можливій причетності особи [1; 35; 45; 52]. Аналогічно ризик не може підтверджуватися лише абстрактною можливістю небажаної поведінки.

Пороги доказування не утворюють простої шкали, на якій кожне наступне рішення потребує механічно більшої кількості доказів. Їхній зміст визначається видом тези та наслідками помилки. Обґрунтована підозра стосується зв'язку особи з правопорушенням; процесуальний ризик – прогнозу поведінки; зв'язок майна з метою арешту – правового й фактичного статусу об'єкта. Тому важлива не кількість матеріалів, а їхня здатність підтвердити саме ту тезу, яку закон робить передумовою рішення.

Достовірність і достатність виконують різні функції. Достовірність стосується довіри до конкретного джерела та точності відомостей; достатність – здатності сукупності підтвердити тезу до потрібного порога. Один достовірний документ може бути недостатнім через вузький зміст, а значна кількість взаємно похідних довідок не створює незалежної сукупності. Судове рішення має показувати не лише, чому кожному матеріалу можна довіряти, а й чому їхня спільна сила відповідає предмету перевірки.

Не кожний об'єкт судової перевірки утворює самостійний стандарт доказування. «Стандарт ухилення», «стандарт фактичної обізнаності» або «стандарт забезпечення захисту» можуть бути корисними як опис напрямів перевірки, але без визначеного порога вони радше позначають окремі фактичні чи процедурні питання. Коректніше свідчити про застосування належного порога до кожної обов'язкової тези та про різну доказову специфіку цих тез. Такий підхід запобігає необґрунтованому множенню стандартів.

Стандарт доказової обґрунтованості в цій статті пропонується розуміти не як ще один епістемічний поріг, а як комплексний нормативний критерій якості рішення. Він охоплює: чітке визначення локального предмета; належність, допустимість, достовірність, достатність, актуальність і взаємний зв'язок доказів; виконання тягара обґрунтування; реальну можливість заперечення; самостійну судову перевірку; послідовну аргументацію та належне мотивування. Поріг доказування є одним із його елементів, але не вичерпує всього комплексу.

Таке поняття має використовуватись обережно, щоб не перетворитися на невизначений контейнер для всіх вимог справедливого процесу. Його ядро становить доказове обґрунтування: якість інформації, структура висновку, тягар і перевірка. Законність компетенції, процедура слухання та пропорційність залишаються самостійними правовими вимогами, які взаємодіють із доказовою основою. Саме це розмежування робить концепцію придатною для практики й дає змогу встановити, чи помилка є доказовою, процедурною або матеріально-правовою.

Водночас до цього стандарту не потрібно механічно додавати пропорційність як властивість доказів. Пропорційність є правовим оцінюванням співвідношення мети, придатності, потреби та тяжкості наслідків втручання. Доказуванню підлягають факти, на яких це оцінювання ґрунтується: характер ризику, ймовірність і близькість його реалізації, можливість альтернатив, тривалість і наслідки обмеження. Остаточне балансування здійснює суд як правову, а не суто фактичну операцію.

Доказова основа рішення є впорядкованою сукупністю досліджених доказів, установлених за їхньою допомогою фактів і логічних зв'язків між ними. Її якість, або доброякісність, означає законне походження інформації, релевантність до локального предмета, достовірність, достатність, цілісність, узгодженість, актуальність і перевірюваність. Не кожний документ, долучений до клопотання, входить до такої основи: значення мають лише відомості, які досліджені та використані для конкретного висновку.

Внутрішня узгодженість не означає відсутності будь-яких суперечностей. Суперечливі докази можуть входити до належної основи, якщо суд їх виявив, надав сторонам можливість висловитися, й пояснив, чому один висновок переконливіший за інший. Дефект виникає тоді, коли істотну суперечність замовчано, невідповідний матеріал проігноровано або проміжну ланку міркування замінено припущенням. Отже, доброякісність характеризує не лише склад доказів, а й прозорість їхнього оцінювання.

Цифрова форма інформації потребує додаткової, але не привілейованої перевірки. Потрібно встановити джерело, спосіб отримання, атрибуцію конкретній особі, цілісність, часову прив'язку, контекст і можливість відтворення. Технічна відмітка про доставлення повідомлення не завжди доводить його особисте прочитання; активність облікового запису не тотожна встановленню користувача; геолокаційний запис потребує оцінювання точності й походження. Ці обмеження не знецінюють цифрові дані, а визначають умови їхнього належного використання [25; 40].

Для цифрових об'єктів особливо важливі первинні дані та метадані, документування операцій копіювання, збереження контрольних значень, фіксація програмно-технічного середовища й можливість повторної перевірки. Водночас вимога цілісності не означає, що доказовим може бути лише фізичний оригінал пристрою: КПК України прямо регулює копії комп'ютерних даних. Питання полягає у відтворюваності та підтвердженні тотожності, а не у формальному протиставленні «оригіналу» й «копії» [25; 40].

Тягар доказового обґрунтування покладається на того, хто просить про захід і посиляється на відповідні обставини. Коли ініціатором є слідчий, дізнавач або прокурор, діють спеціальні вимоги ч. 3 ст. 132 КПК України; усі сторони, відповідно до ч. 6 цієї статті, подають докази власних тверджень [25]. Захист може спростовувати ризик чи пропонувати альтернативу, але не повинен доводити відсутність ризику до того, як ініціатор надав достатню позитивну доказову основу.

Неподання захистом контрдоказів не перетворює твердження ініціатора на доведений факт. Мовчання, процесуальна пасивність або неможливість оперативно отримати матеріал можуть враховуватися лише в межах закону та не знімають первинного тягара. Особливо це важливо в розгляді без участі особи: відсутність заперечення не є підтвердженням ризику, якщо доказова основа клопотання сама собою недостатня.

Судова активність сумісна з цим розподілом, якщо вона слугує перевірці. Наприклад, під час розгляду питання про запобіжний захід суд може з власної ініціативи заслухати свідка або дослідити матеріали, що мають значення для вирішення клопотання. Однак така компетенція не дає права замінити заявлений ризик іншим, самостійно збирати відсутні докази або будувати аргументацію, яку сторона не висувала. Інакше опонент позбавляється можливості ефективно відповісти, а судовий контроль набуває обвинувальної спрямованості.

У процедурах, де закон допускає розгляд без виклику володільця майна або тимчасове нерозкриття окремих відомостей, повнота змагальності може бути відкладеною. Це не скасовує вимог перевірки: суд повинен оцінити законність винятку, мінімізувати обсяг закритої інформації та забезпечити подальший дієвий механізм оскарження. Таємність або невідкладність не можуть перетворювати неперевірене твердження на доказ із наперед установленною силою.

Інтенсивність втручання впливає не на довільну зміну встановленого законом стандарту, а на спосіб його застосування. Чим суворіший, триваліший і менш зворотний захід, тим конкретнішими й актуальнішими мають бути докази, глибшою – перевірка альтернатив, а докладнішими – мотиви. Під час продовження тримання під вартою первинна підозра не залишається самодостатньою: потрібні актуальні релевантні й достатні підстави, а попередня ухвала не може замінити нове оцінювання [50; 53; 56; 57].

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

У провадженні *in absentia* самостійність локальних предметів особливо важлива. Статті 297-1 і 297-4 КПК України визначають підстави спеціального досудового розслідування, тоді як ч. 6 ст. 193 передбачає спеціальні умови розгляду питання про тримання під вартою за відсутності особи поряд із загальними підставами ст. 177 [25]. Отже, факт міжнародного розшуку, перебування на окупованій території чи в державі-агресорі може бути релевантним, але не доводить автоматично всі ризики й недостатність м'якшого заходу.

Верховенство права та судовий контроль за доказовою обґрунтованістю заходів забезпечення кримінального провадження. Верховенство права в цій сфері не зводиться до наявності статті КПК України, яка називає певний захід. Його вимоги охоплюють законність, правову визначеність, заборону свавілля, доступ до правосуддя, дотримання прав людини та ефективний судовий контроль [6–8; 14; 34; 61; 62]. Тому рішення є правомірним лише за поєднання нормативної компетенції, доведеної фактичної потреби, належної процедури та пропорційності.

Правова визначеність вимагає передбачуваних критеріїв не лише на рівні закону, а й у практиці його застосування. Оціночні поняття «обґрунтована підозра», «достатні підстави», «ризик» і «потреба» неминучі, але їхній зміст має конкретизуватися послідовною аргументацією. Заборона свавілля порушується не тільки за відсутності норми, а й тоді, коли широка дискреція реалізується без перевірюваних критеріїв або однакові обставини оцінюються непослідовно без пояснення [12; 14; 34; 61].

Послідовність практики має поєднуватися з індивідуалізацією. Типові критерії допомагають забезпечити рівність, але шаблон не може підмінити оцінку особи, майна та конкретного моменту провадження. Суд повинен пояснювати як відступ від усталеного підходу, так і застосування типового критерію до нетипових фактів. Саме мотивований зв'язок загального правила з індивідуальною ситуацією перетворює дискрецію на контрольоване повноваження.

Першою матеріальною межею є правомірна й конкретна мета. Захід не може використовуватися як приховане покарання, засіб тиску, спонукання до визнання вини або спосіб компенсувати недоліки розслідування. Посилання на «дієвість провадження» має бути конкретизоване: забезпечення явки, запобігання впливу на свідка, збереження майна чи виконання іншого визначеного законом завдання [24; 25]. Без такої конкретизації неможливо перевірити ні придатність, ні пропорційність.

Визначення мети пов'язане із заборогою використовувати захід для отримання процесуальної переваги, не передбаченої законом. Наприклад, арешт активів не може бути засобом загального економічного тиску, а затримання – способом забезпечити зручність допиту. Суд повинен оцінити не лише формально заявлену мету, а й фактичний зміст клопотання та передбачувані наслідки. Розбіжність між декларованою й реальною метою є ознакою зловживання повноваженням.

Придатність означає наявність раціонального й доказово підтвердженого зв'язку між заходом і метою. Відсторонення від посади не придатне для нейтралізації ризику, не пов'язаного зі службовим становищем; арешт майна не виправданий без зв'язку майна з передбаченою законом метою; тримання під вартою не може усувати організаційні труднощі. Якщо заявлений захід об'єктивно не здатний виконати поставлене завдання, питання про подальше балансування втрачає сенс.

Потреба вимагає довести, що без втручання мета не може бути досягнута або буде істотно ускладнена. Перевірка менш обтяжливих засобів має враховувати спеціальне регулювання конкретного заходу: для запобіжних заходів закон прямо вимагає оцінити недостатність м'якших альтернатив; для інших заходів зміст перевірки визначається їх природою та загальним принципом мінімального втручання. Формальне перерахування альтернатив без пояснення їхньої непридатності не є належним обґрунтуванням.

Перевірка альтернатив має бути двосторонньою. Ініціатор пояснює, чому м'якший засіб не досягає мети; захист може запропонувати конкретну альтернативу й показати, як вона нейтралізує ризик. Суд не зобов'язаний приймати будь-яку названу альтернативу, але повинен надати відповідь на істотний і належно обґрунтований довід. Ігнорування такого доводу робить висновок про потребу неповним навіть за наявності доказів самого ризику.

Пропорційність у вузькому розумінні потребує справедливого балансу між суспільною та процесуальною потребою і тягарем для особи. Оцінюються інтенсивність, строк, територіальні й предметні межі, зворотність наслідків і наявність запобіжників від надмірного виконання. Правомірність не зберігається автоматично в часі: продовження заходу є новим рішенням, для якого потрібно підтвердити актуальність ризику та заново перевірити альтернативи.

Баланс має враховувати й сукупний ефект кількох одночасних заходів. Окремо помірно обмеження може стати надмірним у поєднанні з арештом майна, відстороненням від посади, обмеженням пересування та іншими втручаннями. Суд, який розглядає чергове клопотання, повинен зважати на вже встановлені обмеження, їх тривалість і взаємний вплив, якщо ці обставини наведені сторонами та підтверджені матеріалами.

Процедурні гарантії містять компетентність органу, повідомлення, право бути заслуханим, доступ до суті доводів і матеріалів, правничу допомогу, рівність процесуальних можливостей, мотивування й ефективне оскарження [17; 24; 25]. Водночас не всі заходи розглядаються за однакової участі сторін: закон може передбачати розгляд без виклику особи або тимчасове обмеження розкриття інформації. Такі винятки мають вузько тлумачитися й компенсуватися подальшим доступом, переглядом та іншими гарантіями.

Право бути заслуханим означає можливість знати сутність тверджень, впливати на оцінювання доказів і отримати відповідь на істотні заперечення. Воно не завжди вимагає розкриття кожної технічної деталі до ухвалення рішення, але мінімальний обсяг інформації повинен дозволяти оспорити законність і потребу у втручанні. Там, де це неможливо на початковому етапі, ефективність гарантії залежить від швидкості та повноти наступного перегляду.

Мотивування є самостійною гарантією проти свавілля. Ухвала повинна показувати, які факти встановлено, якими доказами вони підтверджені, як оцінено заперечення, чому заявлений захід придатний і вагомий та чому його обсяг є пропорційним. Перелік документів або відтворення законодавчих формул не розкриває логіки рішення. Якісне мотивування одночасно дисциплінує судові мислення, робить контроль перевірюваним і забезпечує ефективність оскарження.

Безсторонність судового контролю вимагає розмежовувати перевірочну ініціативу та обвинувальне сприяння. Суд має право уточнити незрозумілий доказ, перевірити суперечність або поставити запитання про альтернативу. Проте він не повинен самостійно шукати новий матеріал, переінакшувати предмет клопотання чи доповнювати обвинувачення мотивами, яких не було в судових дебатах. Мотивування має відображати оцінювання поданих позицій, а не приховане конструювання третьої позиції судом.

Практика Європейського суду з прав людини конкретизує ці вимоги щодо позбавлення свободи. У справі *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom* обґрунтована підозра пов'язана з об'єктивними фактами або інформацією, а не із суб'єктивною впевненістю посадової особи [52]. У справах *Buzadji v. the Republic of Moldova* та *Kharchenko v. Ukraine* наголошено на релевантних і достатніх підставах подальшого тримання під вартою, індивідуальному оцінюванні ризиків і реальній перевірці альтернатив [50; 53].

Динамічний характер контролю є центральним для тривалих обмежень. На початковому етапі певний рівень невизначеності може бути неминучим, але зі впливом часу держава повинна наводити дедалі конкретніші актуальні підстави. Повторення тих самих формул без аналізу змін у доказовій ситуації свідчить не про стабільність ризику, а про відсутність нової перевірки. Цей підхід застосовний не лише до позбавлення свободи, а й до тривалого арешту майна чи відсторонення від посади.

Конституційний Суд України розвиває сумісний підхід. У рішенні від 18 липня 2024 року № 8-р(II)/2024 підкреслено винятковість тримання під вартою, потребу в умотивованому судовому рішенні та індивідуальній перевірці підстав [56]. У рішенні від 1 квітня 2026 року № 3-р(II)/2026 Суд відкинув автоматичне продовження тримання під вартою через організаційну неможливість провести підготовче засідання [57]. Обидві позиції підтверджують: процесуальний стан справи не замінює доказування потреби в конкретному обмеженні.

Методологічне значення цих рішень виходить за межі конкретної редакції ст. 615 КПК України. Вони підтверджують загальне правило: законодавча фікція, організаційна перешкода або автоматичний наслідок процесуальної події не можуть підмінити індивідуальне встановлення юридичних і фактичних підстав обмеження свободи. Для інших заходів ця логіка означає заборону продовжувати втручання лише тому, що провадження незавершене або раніше вже була постановлена ухвала.

Воєнний стан не створює загальної презумпції правомірності примусу. Надзвичайна ситуація може виправдати спеціальні процедури, але вони мають бути тимчасовими, цільовими, вагомими й контрольованими [15; 27; 30]. Чим суттєвіше обмежені звичайні можливості особи брати участь у процесі, тим вагомішими мають бути компенсаторні гарантії: ефективна правнича допомога, технічне фіксування, доступний перегляд і посилені аргументація рішення.

Особливі правила розділу IX-1 КПК України мають тлумачитися у зв'язку із загальними засадами, а не як автономний режим, вільний від них. Нemoжливiсть виконати окрему дію за звичайною процедурою повинна бути конкретно встановлена; посилення на сам факт воєнного стану є недостатнім. Відступ має припинятися, щойно зникає об'єктивна перешкода, а його наслідки – підлягати наступному судовому контролю [15; 27; 30; 56; 57].

У контексті *in absentia* потрібно розрізняти умови спеціального порядку, докази свідомого ухилення або поінформованості та підстави конкретного заходу. Практика ЄСПЛ у справах *Colozza v. Italy*, *Sejdovic v. Italy* і *Sanader v. Croatia* вимагає обережності з презюмуванням відмови від участі та реальної можливості нового розгляду, коли свідомої відмови не встановлено [51; 54; 55]. Ці гарантії не перетворюють фактичну обізнаність на універсальну матеріальну підставу кожного заходу, але визначають справедливість процедури.

Крім того, чинне регулювання спеціального досудового розслідування охоплює різні законодавчі моделі, зокрема переховування на тимчасово окупованій території або в державі-агресорі, міжнародний розшук, а також випадок фактичного обміну особи як військовополоненого [25]. Для цих моделей не може існувати повністю однаковий набір фактів. Тому посилання на «ухилення» чи «фактичну обізнаність» як універсальні передумови потребує корекції залежно від конкретної норми.

Так само цифрові дані не можуть ставати зручним замінником судової аргументації. Відомості про доставлення повідомлення, місцезнаходження пристрою, активність акаунта чи рух коштів мають оцінюватися в контексті з урахуванням альтернативних пояснень і можливості захисту оспорити їхнє походження. Технологічна точність окремого запису не усуває юридичних питань належності, допустимості та зв'язку з конкретною особою [40].

Ефективність захисту щодо цифрових даних залежить від доступу не лише до роздруківки або скріншота, а й, наскільки це сумісно з охоронюваними законом інтересами, до відомостей про спосіб отримання та перевірки. Коли захист позбавлений можливості поставити питання про джерело, повноту або технічну інтерпретацію, суд має особливо обережно оцінювати доказову вагу матеріалу й уникати категоричних висновків із фрагментарної цифрової інформації.

Єдиний тест правової та доказової перевірки заходів забезпечення кримінального провадження. Загальні правила ст. 132 КПК України та спеціальні норми щодо окремих заходів доцільно застосовувати за послідовним тестом. Він не замінює законодавчих умов і не встановлює однакового порога для різних рішень, а дисциплінує структуру клопотання, заперечень і судового мотивування. Тест охоплює сім взаємопов'язаних елементів.

Для практичного застосування доцільно оформлювати тест у формі короткої таблиці або послідовних підрозділів клопотання й ухвали. Кожна вимога повинна мати окрему відповідь, а не розчинятися в загальному описі справи. Така структура не створює зайвого формалізму: навпаки, вона скорочує текст, усуває повтори й робить видимими ті місця, де факт не підтверджений доказом або де висновок про потребу не впливає з установленого ризику.

Перший елемент – законність, компетенція та мета. Потрібно встановити, чи передбачено захід законом, чи може він застосовуватися на відповідній стадії, ким ініціюється й санкціонується, які його межі та строк. Мета має бути прямо пов'язана з функціональним призначенням заходу, а не формулюватися як невизначена «ефективність розслідування».

Другий елемент – локальний фактичний предмет. Ініціатор повинен окремо назвати кожну обставину, що є передумовою заходу, та пояснити її актуальність.

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

Третій – доказова основа й поріг переконливості: щодо кожної обставини вказується конкретний доказ, спосіб його отримання, зміст логічного зв'язку та стандарт, якого має бути досягнуто. Доведення однієї передумови не компенсує відсутність іншої.

Четвертий елемент – тягар і змагальна перевірка. Суд з'ясовує, чи виконав ініціатор позитивний обов'язок обґрунтування, чи мала інша сторона реальну можливість заперечити і чи не виникло рішення на фактах, яких не було, предметом дебатів. Суд може активно перевіряти подані матеріали, але не повинен створювати нову підставу замість сторони.

П'ятий елемент – придатність і потреба. Варто встановити причинний зв'язок між ризиком і заходом, а також оцінити, чи існує рівно ефективний, але менш обтяжливий спосіб.

Шостий – пропорційність, межі й строк: обсяг втручання має відповідати доведеному ризику, бути максимально визначеним і не тривати довше, ніж зберігається підтверджена потреба.

Сьомий елемент – мотивування, виконання та перегляд. Ухвала повинна містити відповіді щодо всіх попередніх елементів, чітко визначати дозволені дії, об'єкти, виконавців і строк, а також передбачати доступний механізм оскарження чи повторної перевірки. Для продовження заходу недостатньо послатися на попередню ухвалу: потрібне нове оцінювання актуальності підстав.

У провадженні *in absentia* до тесту додається спеціальний модуль. Окремо перевіряються законне набуття особою процесуального статусу, умови спеціального досудового чи судового провадження, належне інформування, ефективність захисту та можливість наступного перегляду. Водночас підстави запобіжного або майнового заходу доводяться за власним предметом. Формальна публікація повідомлення чи факт міжнародного розшуку не повинні виконувати роль універсальної незаперечної презумпції.

Нормативне вдосконалення доцільно спрямувати не на буквальне перенесення всіх доктринальних термінів до КПК України, а на закріплення їхнього функціонального змісту. Стаття 132 потребує чіткішої загальної вимоги обирати найменш обтяжливий із рівно придатних засобів, а судові рішення – прямо співвідносити кожну встановлену обставину з доказом і мотивувати межі втручання. У спеціальних нормах варто усунути прогалини щодо доступу до матеріалів, повторної перевірки та використання даних у цифровій формі.

Запропонований тест може використовуватися слідчим, дізнавачем і прокурором під час підготовки клопотань; стороною захисту – для структурування заперечень; слідчим суддею та судом – для перевірки й мотивування; законодавцем – як орієнтир для точкових змін. Його практична цінність полягає в переході від переліку документів до прозорого ланцюга: норма – факт – доказ – поріг – альтернатива – баланс – мотивоване рішення.

Застосування тесту не означає, що будь-яка редакційна вада автоматично зумовлює недійсність рішення. Правове значення дефекту залежить від того, чи стосується він обов'язкової передумови, чи обмежив можливість заперечення, чи міг вплинути на результат і чи може бути усунений під час перегляду. Водночас відсутність доказів ключового ризику, компетенції або мотивованого оцінювання пропорційності є змістовним, а не технічним недоліком.

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

Висновки. 1. Заходи забезпечення кримінального провадження мають самостійну забезпечувальну природу. До системи засобів доказування в широкому розумінні вони належать функціонально й лише тією мірою, якою створюють умови для отримання, збереження, перевірки або використання доказової інформації. Захід не є доказом, а його застосування не завжди має доказову мету.

2. Зв'язок заходів із доказуванням є попереднім і наступним. Попередній полягає в обов'язку довести передумови втручання; наступний – у можливому впливі заходу на подальшу доказову діяльність. Тимчасовий доступ може бути механізмом одержання документа чи речі, але доказове значення має належно отриманий об'єкт, а не ухвала або сам факт доступу.

3. Правова, фактична та доказова підстави мають різний зміст. Правову утворюють норми про допустимість, компетенцію, мету, процедуру й межі; фактичну – конкретна потреба; доказову – докази цієї потреби. Судова ухвала є індивідуальною формою дозволу, а не передумовою власного постановлення.

4. Стандарт доказування є порогом переконливості щодо окремої тези. Стандарт доказової обґрунтованості – комплексний критерій якості доказової основи, аргументації, розподілу тягара, змагальної перевірки та мотивування. Пропорційність є окремим правовим тестом, що спирається на доведені факти.

5. Тягар доказового обґрунтування несе ініціатор заходу. Слідчий суддя й суд повинні активно перевіряти подані докази, але не можуть усувати істотні прогалини клопотання, змінювати заявлену фактичну підставу або створювати ризик замість сторони. Інтенсивність втручання посилює вимоги до конкретності, актуальності й мотивування, але не дає змогу довільно змінювати законодавчий поріг.

6. Дані в цифровій формі оцінюються за загальними критеріями доказування. Потрібна перевірка походження, атрибуції, цілісності, контексту, часу та відтворюваності. Технічна доставка повідомлення, активність акаунта або геолокація пристрою не мають наперед установлені сили щодо особистої обізнаності чи поведінки конкретної особи.

7. Провадження *in absentia* є окремим процесуальним порядком. Його підстави не підміняють підстав тримання під вартою, арешту майна чи інших заходів; кожне рішення потребує самостійного локального обґрунтування. Відсутність особи вимагає не зниження доказових вимог, а ефективних компенсаторних гарантій.

8. Семиелементний тест – законність і мета; локальні факти; доказова основа й поріг; тягар і змагальність; придатність і потреба; пропорційність, межі та строк; мотивування й перегляд – забезпечує цілісну перевірку заходу. Він може бути використаний у правозастосуванні та для точкового вдосконалення загальних і спеціальних положень КПК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабанли Р. Ш., Сіроткіна М. В. Доведеність вини поза розумним сумнівом у кримінальному процесі України: особливості розуміння та правозастосування. *Адвокат*. 2013. № 10. С. 19–21.

2. Вапнярчук В. В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування : монографія. Харків : Юрайт, 2017. 408 с.

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

3. Верховенство права в діяльності правоохоронних органів. Доктринальні проблеми, інтегративний аналіз законодавства та практики його застосування : монографія / В. Тертишник, Т. Батраченко, В. Ченцов та ін. ; за заг. ред. В. Тертишника. Київ : Алерта, 2025. 536 с.
4. Гловюк І. В. Окремі аспекти доказування при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження слідчим суддею. *Право України*. 2014. № 10. С. 97–105.
5. Доказування правомірності обмеження прав людини в Україні у досудовому розслідуванні / І. Гловюк, В. Завтур, І. Зінковський, Л. Павлик. *Social and Legal Studios*. 2024. Т. 7, № 2. С. 130–139. DOI : <https://doi.org/10.32518/sals2.2024.130>
6. Головатий С. П. Верховенство права : монографія : у 3 кн. Київ : Фенікс, 2006.
7. Головатий С. П. Верховенство права (правовладдя): як його тлумачить Венеційська Комісія. *Право України*. 2011. № 10. С. 154–167.
8. Головатий С. П. «Верховенство права» не працює. Коментар до тексту документа Венеційської Комісії «Доповідь про правовладдя» («Report on the Rule of Law»), що її ухвалено на 86-му пленарному засіданні 25–26 березня 2011 року (CDL-AD(2011)003rev). *Право України*. 2019. № 11. С. 39–82. DOI : <https://doi.org/10.33498/louu-2019-11-039> ; URL : https://www.venice.coe.int/files/articles/Holovaty_rule_of_law_report_comments_2019.pdf
9. Грошевий Ю. М. Поняття і класифікація засобів доказування в кримінальному процесі. *Вісник Академії правових наук України*. 1997. № 3 (10). С. 69–76.
10. Грошевий Ю. М., Стахівський С. М. Докази і доказування у кримінальному процесі : науково-практичний посібник. 2-ге вид., стереотип. Київ : КНТ ; Фурса С. Я., 2007. 269 с.
11. Гузела М., Насімко О. Верховенство права в системі засад кримінального провадження. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2020. Т. 7, № 2. С. 231–235. DOI : <https://doi.org/10.23939/law2020.26.231>
12. Гуйван П. Д. Правова визначеність як складова частина принципу верховенства права. *Альманах міжнародного права*. 2017. Вип. 17. С. 11–21.
13. Директива (ЄС) 2016/343 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2016 року про посилення деяких аспектів презумпції невинуватості та права бути присутнім на судовому розгляді у кримінальному провадженні. *Official Journal of the European Union*. 2016. L 65. P. 1–11. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/343/oj/eng>
14. Доповідь про правовладдя («Report on the Rule of Law»), схвалена Європейською комісією «За демократію через право» на 86-му пленарному засіданні 25–26 березня 2011 року. CDL-AD(2011)003rev / Strasbourg. 2011. URL : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e)
15. Дотримання принципів демократії, прав людини та верховенства права в умовах надзвичайного стану – міркування / Європейська комісія «За демократію через право». CDL-AD(2020)014 / Strasbourg. 2020. URL : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2020\)014-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2020)014-e)
16. Дудченко О. Ю. Верховенство права в контексті євроінтеграції України: виклики та імплементація у кримінальному судочинстві. *Теорія і практика правознавства*. 2025. Вип. 1 (27). С. 128–143.

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

17. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL : https://zakon.rada.gov.ua/go/995_004
18. Завтур В. Обґрунтування ухвал слідчого судді про застосування запобіжного заходу у вигляді застави: аналіз проблем та шляхи вдосконалення. *Вісник прокуратури*. 2015. № 12. С. 87–95.
19. Завтур В. А. Особливості доказування при розгляді та вирішенні слідчим суддею та судом клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2017. 225 с.
20. Завтур В. А. Розгляд та вирішення слідчим суддею клопотання про відсторонення від посади: питання предмета доказування. *Наукове забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики* : зб. тез доп. V Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 8 липня 2016 р. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2016. С. 78–80. URL : <https://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/8495>
21. Калінніков О. В. Застосування належної правової процедури у кримінальному провадженні як складовий елемент верховенства права. *Innovative Development of Science, Technology and Education* : Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference. Vancouver : Perfect Publishing, 2024. P. 746–752.
22. Калінніков О. В. Право бути заслуханим (почутим) як складова права на судовий захист у кримінальному провадженні in absentia. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 11. С. 454–458. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-11/105>
23. Калінніков О. В. Право підозрюваного та обвинуваченого на ознайомлення у кримінальному провадженні in absentia. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2024. № 6 (66). С. 126–132.
24. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр>
25. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>
26. Крикунов О. В., Старко О. Л. Верховенство права як засада кримінального процесу та правоохоронної діяльності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 3, ч. 3. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.3.14>
27. Крицька І. О. Окремі європейські стандарти гарантування права на справедливий судовий розгляд в умовах міжнародного збройного конфлікту. *Теорія і практика правознавства*. 2025. Вип. 1 (27). С. 91–101.
28. Кульчак Л. С. До проблем застосування процедури спеціального досудового розслідування (in absentia) в Україні. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2023 рік. Івано-Франківськ, 2024. С. 226–228.
29. Кучук А. М. Верховенство права як аксіологічна складова національної системи права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 566–569. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/127>
30. Лоскутов Т. О. Правове регулювання засади розумності у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С. 350–355. DOI : <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.54> ; URL : <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/298>

31. Лук'яненко Ю. В., Юхно О. О. Затримання особи як захід забезпечення кримінального провадження : монографія. Харків : Панов, 2016. 264 с.
32. Макаров М. А. Теорія та практика здійснення судового контролю у кримінальному процесі : монографія. Київ : Видавничий центр «Кафедра», 2017. 434 с.
33. Мироненко О. Вплив спеціальних умов застосування та обставин, які при цьому враховуються, на обрання запобіжного заходу. *Публічне право*. 2014. № 2 (14). С. 89–97.
34. Мірило правовладдя («Rule of Law Checklist») / Європейська комісія «За демократію через право». CDL-AD(2016)007 / Strasbourg. 2016. URL : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-ukr)
35. Нор В. Т., Шевчук М. І. Обґрунтована підозра як підстава для обрання запобіжного заходу та продовження його строків: практика Європейського суду з прав людини та українські реалії. *Право і суспільство*. 2019. № 6, ч. 2. С. 173–187. DOI : <https://doi.org/10.32842/2078-3736-2019-6-2-28>
36. Пеліхос Є. М. Забезпечення права на захист підозрюваного, обвинуваченого при здійсненні спеціального кримінального провадження (in absentia) : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Київ, 2022. 256 с.
37. Погорецький М. А. Верховенство права у кримінальному процесуальному доказуванні: методологія та практика застосування. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32, № 3. С. 275–299. DOI : <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2025-32-3-275>
38. Погорецький М. А. Докази у кримінальному процесі: проблемні питання. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право»*. 2011. № 1 (3). URL : <https://lj.oa.edu.ua/articles/2011/n1/11pmappp.pdf>
39. Погорецький М. А. Доказування у кримінальному процесі: поняття, зміст, структура. *Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції, 27 листопада 2013 року / відп. за вип. Ю. П. Алєнін. Одеса : Юридична література, 2013. С. 17–21.
40. Погорецький М. А. Забезпечення прав людини в цифровому доказуванні як умова реалізації принципу верховенства права та постановлення справедливого вироку. *Право України*. 2025. № 9. С. 60–74. DOI : <https://doi.org/10.33498/loiu-2025-09-060>
41. Погорецький М. А. Затримання підозрюваного: проблеми обґрунтування рішення. *Юридичний радник*. 2007. № 6 (20). С. 92–97.
42. Погорецький М. А. Захисник – суб'єкт доказування на досудовому провадженні за чинним КПК України: проблемні питання. *Актуальні питання державотворення в Україні* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 23 травня 2014 року. Київ : Прінт-Сервіс, 2014. С. 480–482.
43. Погорецький М. А. Кримінальний процесуальний кодекс України: реальність та ілюзії (до 10-річчя набуття чинності). *Вісник кримінального судочинства*. 2022. № 1–2. С. 72–90. DOI : <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2022.1-2/72-90>
44. Погорецький М. А. Нова концепція кримінального процесуального доказування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 3. С. 63–79. URL : https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2015_Pogoretskyi.pdf

45. Погорецький М. А., Міцкан О. А. Стандарт доказування «обґрунтована підозра» у практиці Європейського суду з прав людини: вплив на вітчизняну правозастосовну практику. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 1. С. 37–49. URL : <https://vkslaw.com.ua/index.php/journal/article/view/165/142>
46. Погорецький М. А. Строки у кримінальному провадженні: проблемні питання. *Право.ua*. 2023. № 4, ч. 2. С. 279–293. URL : https://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/Pravo-ua-2023-4-2/Pravo_ua_2023_4_2_279.pdf
47. Погорецький М. А. Судовий контроль у забезпеченні справедливого та допустимого доказування в кримінальному процесі України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Т. 3, № 4. С. 269–279. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.3.40>
48. Погорецький М. А. Теорія кримінального процесуального доказування: проблемні питання. *Право України*. 2014. № 10. С. 12–25.
49. Пухтецька А. А. Принцип верховенства права: сучасні європейські доктрини як орієнтир для реформування національного законодавства. *Вісник НАН України*. 2010. № 3. С. 33–43.
50. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Buzadji v. the Republic of Moldova» [GC], заява № 23755/07 від 5 липня 2016 року. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164928>
51. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Colozza v. Italy», заява № 9024/80 від 12 лютого 1985 року. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57462>
52. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom», заяви № 12244/86, № 12245/86, № 12383/86 від 30 серпня 1990 року. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57721>
53. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Kharchenko v. Ukraine», заява № 40107/02 від 10 лютого 2011 року. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-103260>
54. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Sanader v. Croatia», заява № 66408/12 від 12 лютого 2015 року. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-151039>
55. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Sejdovic v. Italy» [GC], заява № 56581/00 від 1 березня 2006 року. URL : <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72629>
56. Рішення Конституційного Суду України від 18 липня 2024 року № 8-р(II)/2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v008p710-24>
57. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України від 1 квітня 2026 року № 3-р(II)/2026 у справі № 3-162/2024(327/24). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/go/v003p710-26>
58. Тертишник В. М. Верховенство права та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ ; Ліра ЛТД, 2009. 404 с.
59. Тимофєєв А. О. Проблеми практичної реалізації процедури спеціального досудового розслідування (in absentia) в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2021. Т. 8. С. 60–68. DOI : <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2021.8.60-68>
60. Фаринник В. І. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження: теорія та практика : монографія. Київ : Алерта, 2017. 548 с.

Погорецький М. А. Заходи забезпечення кримінального провадження в системі кримінального процесуального доказування: стандарти доказової обґрунтованості та вимоги верховенства права

61. Чеханюк Л. Принцип верховенства права та правова визначеність: співвідношення й окремі аспекти. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2025. № 1 (29). С. 85–95. DOI : <https://doi.org/10.33270/02252901.10>

62. Чепік-Трегубенко О. Принцип верховенства права: доктрина та судова практика. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3. С. 121–127. DOI : <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-3-121-127>

63. Шумило М. Є., Погорецький М. А. Докази і доказування. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 1 / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків : Право, 2012. С. 247–308. URL : <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/20794>

64. Шумило М. Є., Погорецький М. А. Проблеми використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності в доказуванні у кримінальних справах: теоретичний та практичний аспекти. *Вісник Луганського інституту внутрішніх справ*. Луганськ : РВВ ЛІВС, 2001. Вип. 3. С. 199–209. URL : https://ek.nlu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r_01/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=IBIS&P21DBN=IBIS&S21ALL=%28%3C.%3EA%3D%D0%A8%D1%83%D0%BC%D0%B8%D0%BB%D0%BE%2C+%D0%9C.+%D0%84.%24%3C.%3E%29&S21CNR=&S21FMT=fullwebr&S21REF=&S21STN=1&Z21ID=

Дата надходження 17.02.2026

Дата прийняття 27.02.2026

Дата рекомендації 28.05.2026

Дата публікації 30.06.2026